

Teivo Teivainen, *Maaailmanpoliittinen kansalliskävely*.
Helsinki: Into Kustannus, 2017, 267 s.

Maaailmanpoliittinen kansalliskävely on nimensä mukaisesti raportti kävelykierroksesta suomalaisuuden erilaisia merkityksiä avaaviin kohteisiin – kierros

Helsingin keskustassa muun maailman näkökulmia suomalaisiin tulkintoihin lisäillen, suomalaisten perinteiden laajempia tulkintakehyksiä valottaen. Kirjaan sisältyy kartta ja sen luvut etenevät kommentoimalla kierroksen kohteita etenemisjärjestyksessä. Kohteisiin kuuluvat monet perinteisesti turisteille esiteltävät, kuten vaikkapa Senaatintori ja Eduskuntatalo, mutta niiden joukkoon mahtuu myös yllättävämpiä valintoja, kuten ravintola Pataässä ja UPM:n pääkonttori. Heti kirjan alkusanoista selviää, että kierroksen poliittisuus huomattiin jo ennen kirjan kirjoittamista, ensimmäisestä varsinaisesta kävelystä alkaen – ja raportoiduista reaktioista käy ilmi myös kierroksen poliittisten viestien perusteellisen väärinymmärryksen mahdollisuus, ja näin ollen siis kirjan tarve.

Käsittelyiksi tulevat niin monet vakiintuneimmista kansallisista symboleistamme kuin alati muuttuva suomalaisuus: muun muassa Suomen kieli, lippu ja raha, sekä kansakunnan etninen koostumus ja valtion rooli kansainvälisessä yhteisössä. Teivainen ilmoittaa tutkivansa menneisyydenhallintaa Suomessa, Suomen historian kipupisteitä, suomalaisuuteen liittyviä rajuksia ja ristiriitoja. Historiaan perehtymisellä hän tavoittelee parempaa ymmärrystä nykypäivästä ja parempia mahdollisia tulevaisuuksia.

Kirjan tyyli on henkilökohtaisen pohdiskeleva ja lukijan kanssa suoraan kommunikoiva: Teivainen esimerkiksi käy läpi omia koulukokemuksiaan ja perhehistoriaansa ja kutsuu lukijansa mukaan kävelyretkelle, jonka aikana hän keskustelee lukijoiden kanssa ja pyytää heidän mielipiteitään. Kyse ei ole varsinaisesta tieteellisestä tutkimuksesta vaan pikemminkin niin relevantilla tutkimuksella kuin uusilla primäärilähteillä nootitetusta esseekokoelmasta. Teivainen on kirjoittanut vastaavan tyyliisiä tietokirjoja aiemminkin: muun muassa yritysvaluuta (2013) ja, yhdessä Maria Mannerin kanssa, Brasiliasta (2016). Arviomani kirjan hengessä totean heti alkuun, että omissa kokemuksissani ja taustassani on paljon yhtymäpintaa kirjassa raportoituihin, vaikka Resson sijaan kävin Norssin ja vaikka oma, Sortavalassa syntynyt isäni haavoittui jatkosodassa enemmän henkisesti kuin fyysisesti. Sukumökkimme seinällä roikkuu Karjalan vaakuna, ja viimeisin kesäteatterikokemukseni oli enimmäkseen sateisessa säässä täysille, lähes tuhannen hengen katsomoille Koljonvirralla pyörinyt Tuntematon sotilas.

Vaikka Teivaisen käsittelemät kansallisten perinteiden jännitteet ovat jossain määrin tuttuja kaikille

suomalaisille – tähän koko kirja perustuu – *Maailmanpoliittinen kansalliskävely* avautuu epäilemättä hyvin eri lailla eri taustaisille ja eri lailla suuntautuneille lukijoille. Jokin aihe on erityisen läheinen, jokin näkökulma aivan vieras. Hyvä merkki on ehdottomasti myös se, että jokainen lukija todennäköisesti närkästyty tai yllättyy jostain Teivaisen tulkinnasta: ehkä tuo menee vähän liian pitkälle, oliko tuokin nyt niin tärkeä seikka. Kirjan puitteissa esiin nostettuja provokaatioita voisi pukea muun muassa seuraaviksi kysymyksiksi: Oliko sortokausi pikemminkin lempeäksi luokiteltava vaihe Suomen ja Venäjän suhteissa? Kuuluuko suomalaiseen nationalismiin poikkeuksellisen voimakas uhriromantiikka? Onko Suomi maailman saksalaisystävällisin maa? Suhtautuuko Suomi koloniaalisesti saamelaisiin, venäläisiin ja afrikkalaisiin? Pitäisikö kyrillisten aakkosten opettaminen ottaa osaksi peruskoulun opetussuunnitelmaa? Pelastavatko konekääntäjät suomen kielen? Jatkoiko euroon siirtyminen luontevasti snellmanilaista rahapolitiikkaa? Onko Suomi luopunut globaalin tasarvon ajamisesta päästyään mukaan rikkaiden kerhoon? Pitäisikö meidän juoda oluemme muualla kuin rasismilla ylpeilevän omistajan ravintoloissa? Sallivatko suomalaiset viranomaiset käytännössä etnisen profiloinnin? Tulisiko Suomeen perustaa totuuskomissio käsittelemään valtion rikoksia alkuperäiskansaamme kohtaan? Pyrkiikö Suomen toiseksi suurin metsäyhtiö rajoittamaan Uruguayn valtion itsemääräämisoikeutta? Pitäisikö myös ei-syntyperäisillä suomalaisilla olla mahdollisuus pyrkiä presidentiksi? Kyllä vai ei -kysymysten ja -vastausten tarjoilemisen sijaan Teivainen itse jossittelee tieteen tahtoa ja ylpeänä: hän miettii, miten muuten asiat olisivat joskus voineet kääntyä ja mitä kenties voisimme jatkossa tehdä toisin.

Teivainen vertaa Lippulaulun sanoja Marseljeesiin, Saamen suvun lauluun ja uuteen lippulauluun nimeltään Sinivalkoisen lippumme alla. Hän tuo esille myös Lippulaulun ja Suvivirren samantyyppisen aseman tapakulttuurimme usein neutraaleiksi nähtyinä mutta voimakkaasti arvoladattuina ilmentyminä. Havainnot voimakkaasta uhrimielestä – menneiden uhrien kunnioituksesta, omakohtaisesta kuolemanhalusta ja valmiudesta uhrata tuleva sukupolvi – saavat vahvistuksen suoraan V. A. Koskenniemen tekstistä. Teivainen panee aivan oikein merkille, että siinä missä Marseljeesissa valutetaan vihollisen verta, Lippulaulussa virtaava veri on omien. Hän jättää kuitenkin kokonaan käsittelemättä Suomen viralli-

sista lauluista sen, jossa Marseljeesin tavoin kahlataan nimenomaan vihollisen veressä. Voimakkaan uhriromantiikan lisäksi kansallisista lauluistamme löytyy myös vastustajan kuiviin vuodattamisen halua. Porilaisten marssissa iloitaan siitä, miten ”voi vainolaisen hurmehella peittää maan”. Kyseinen marssi on ollut Suomen puolustusvoimain kunniamarssi vuodesta 1918, ja se on myös Suomen tasavallan presidentin kunniamarssi – minkä lisäksi sitä soitetaan erilaisten suurten kansallisten voittojen yhteydessä, esimerkiksi suomalaisia olympiamitalisteja tai poikkeuksellista euroviisumenestystä juhliittaessa.

Minua Porilaisten marssin kajahtaminen virallisesti rauhantahtoisen Suomen, ja sen monen aivan erityisesti rauhantyyöhön paneutuneen presidentin, juhlissa on usein mietityttänyt. ”Pois, pois rauhan toimi jää, jo tulta kohta kalpa lyö ja vinkuen taas lentää luoti” niin toivottaa usein tervetulleeksi kuin hyvästelee viimeiselle matkalle valtiomme päämiehen. Kun euroviisujen tunnusmelodiassa ”voi rakkaus tuskan poistaa, ei ihmiset sotiaan silloin käy”, niin Lordin voiton jälkeen meillä soi hymni, jossa kehoitetaan ”eespäin nyt kaikki, taisto alkakaa”. Muitakin huomattavan sotaisia suomalaisia kappaleita toki löytyy – kuten yhä edelleen presidentin itsenäisyyspäivävastaanoton aloittava Jääkärimarssi, jossa ”syvä iskumme on, viha voittamaton” – mutta olennaista tässä yhteydessä ovat kansallinen asema ja käytön konteksti. Sotilasparaateilta voi lähtökohtaisesti olettaa sotaisuutta, kansallisilta juhlilta ja presidentin esiintymisiltä ei.

Siinä missä Marseljeesin sotaisia sanoja ja käytön sopivuutta on puitu Ranskassa pitkään ja kiihkeästi, kuuluu Porilaisten marssi tänä päivänä luonnolliseksi osaksi jopa Suomen Turun joulurauhan julistusta. Toisaalta edes presidentti Giscard d’Estaingin kommentit Marseljeesista kiinni pitämisen typeryydestä – ”outo laulu” peltojen kastelusta epäpuhtaalla (preussilaisella) verellä vaikkapa saksalaisten liittokanslerin vieraillessa Ranskassa – eivät ole vaikuttaneet Marseljeesin suosioon (kansainvälisen) solidaarisuuden ja vastarinnan symbolina. Toisen maailmansodan jälkeisessä Ranskassa Marseljeesin normalisoituminen äärioikeiston laulusta kansakunnan yhdistäjäksi alkoi maan vuosien 1998 ja 2000 jalkapallomenestyksestä ja saavutti pätepiiteensä 2015 terrori-iskujen myötä.

Marseljeesia eniten vastaavaksi lauluksi taas asettuu Lippulaulun sijaan Maamme. Sen yhdestätoista säkeistöstä ehdottomasti suurempi osa keskittyy Suomen luonnon (laaksot, kukkulat, vedet, salot, saaret,

manteret, kosket, hongat, rannat, järvet) ja jopa taiteen (laulut, runot), kuin uhrien, sodan ja verenvuodatuksen, ylistykseen. Toinen Koskenniemen sanoittama, kansallislaulun asemaa lähestyvä kappale, Finlandia, keskittyy myös luontoon sekä valon ja pimeyden symboliikkaan – vaikka uhkan, sorron ja voiton roolit ovat siinä toki voimakkaita. Ehkäpä onkin niin, että suurimmalla osalla kansakunnista on niin rauhan rakentamiseen, äärimmäiseen uhrautumiseen kuin vihollisen tuhoamiseen kannustavia laulujaan. Suomalaiseen nationalismiin kuuluu kansakunnalle tärkeimmässä lauluissa niin uhrimieltä ja kosta, kuin kirkkaita kesäoita ja kiuruja. Elementtien suhteellista osuutta ja voimakkuutta on vaikea arvioida laajankaan aineiston perusteella; muutamalla esimerkillä pääsee vasta tutkimuksen alkuun.

Hakaristi vaikuttaa nykysuomalaisuudelle huomattavasti vähemmän tärkeältä symbolilta kuin lippu lauluineen. Siksi onkin erityisen mielenkiintoista, että Suomen ilmavoimat ei ole halukas symbolista kokonaan luopumaan. Vaikka kokardi on korvannut hakaristin useimmissa yhteyksissä, heiluu hakaristi edelleen joukko-osastolipuissa. Kun kuitenkin tunemme hakaristin nykyisen maineen maailmalla, vaikuttaa symbolista – ja sen erillisyydestä suhteessa natsi-Saksan hakaristiin – kiinni pitäminen erikoiselta. Teivainen kysyykin aiheellisesti, mitä mahdollista hyötyä lipun käytöstä voi Suomen puolustukselle tänä päivänä ja tulevaisuudessa olla. Pieni viime kesänä kotiväellä suoritettu empirinen tarkistukseni osoitti, ettei ruotsalainen kreivi von Rosen tule nykynuorisolle ensimmäiseksi mieleen Tikkakosken Ilmailumuseossa hakaristeilla koristelluista lentokoneista. Vastaava suppea kysely kansainvälisen tuttavapiirini parissa vahvisti, ettei suomalaisen hakaristin spesifiä historiaa tosiaankaan tunneta ja – mikä on myös Teivaisen varsinainen pointti – ettei sen yhä aktiivista käyttöä ymmärretä historiallisen selityksen jälkeenkään. Tässä Teivaisen provokaatioissa kyse ei siis ole vaatimuksesta hävittää tai kieltää kaikki hakaristit, vaan jatkuvan hakaristiin turvaamisen mahdollisten etujen peräänkuuluttamisesta. Virheellisten tulkintojen ja nolojen tilanteiden potentiaali on jo osoitettu; vielä puuttuu uskottava selitys hakaristin avulla Suomen puolustusvoimille saatavista imago-voitoista ja nimenomaan hakaristin lisäämästä kansanmaanpuolustustahdosta.

Suomen kielelle tieteen kansainvälisessä maailmassa Teivainen povaa varovaisesti lisääikaa: konekääntäjien kehitys on niin nopeaa, että niille voi kenties

kohta jättää tieteellisen tekstin raakakäännöksen tuottamisen, mikä taas vapauttaa kirjoittajan keskittymään mielekkäämpään tekstin hiomistyöhön. Yhdyn esitettyyn ennustukseen: näin tulee varmaankin tapahtumaan ja on jo tapahtumassa. Kokonaan toinen kysymys sitten on, miten tärkeää ja suuritöistä tämä viimeinen viilaaminen on. Teivainen tuntuu ajattelevan, että riittävän hyvä voisi useammin riittää, ja että joissain tapauksissa tulevaisuudessa lopputarkistusta ei välttämättä tarvittaisi ollenkaan. Tähän suhtaudun skeptisemmin. Jos kieli nähdään ajattelun välineeksi, ei sen onnistunut kääntäminen voi koskaan olla mekaanista. Yksi tiedeyhteisön suurista haasteista jo tänä päivänä on keskustelun jakautuminen omiin erityispiireihinsä, joiden ajattelutapaa ja käsitteitä eivät muut tutkijatkaan selvästi ymmärrä. Varsinkin yhteiskuntatieteilijät ja humanistit ovat kautta aikojen hifistelleet termiensä hiuksenhienoilta nyansseilla, mistä esimerkiksi sopivat erinomaisesti vaikkapa Kari Palosen vuosikymmeniä jatkuneet (viimeisin teoksessa Wiesner ym. 2017) politiikkasanaan – *politics, policy, polity, politicisation, politicking* – tarkastelut.

Tällaisessa tilanteessa on vaikea nähdä, mitkä tieteelliset ajatukset kannattaisi viedä kansainväliseen keskusteluun niin, että ne käännettäisiin lukijoille salamannopeasti algoritmien avulla. Teivainen itse on kirjassaan hyvin tarkka sanoistaan: hän miettii selvästi huolellisesti, miten ajatuksensa muotoilee ja varmasti haluaisi taitavimmankin kääntäjän kysyvän hänen kantaansa hankalissa paikoissa, mielellään eri käännösvaihtoehtojen perusteluja ja mahdollisia seurauksia valottaen. Näin ollen myöskään vieraiden kielten opiskelun tarve ei siis vähene, vaikka opiskelun sisällöt ja muodot saattavat muuttua, vaan pikemminkin lisääntyy kommunikaatiomahdollisuuksien lisääntyessä. Jokaisen meistä tulisi hallita äidinkielen lisäksi ainakin yksi vieras kieli todella hyvin: niin hyvin, että pystyisimme arvostamaan ja arvioimaan vieraassakin kielessä myös pieniä nyanssieroja. Vain tällä lailla, hyvällä kielitajulla varustettuna ja huolellisten käännösten avulla, eri kielillä ajattelevat tutkijat voivat edes toisinaan kuvitella puhuvansa samasta asiasta. Käyttöohjeissa, tuoteselosteissa ja suoraviivaisissa raporteissa käännösongelmat ovat toki pienempiä kuin tieteessä ja taiteessa, mutta vain kielellinen kaikkivaltias – niiden turva, jotka sellaiseen uskovat – todella pystyy ”ylittämään” kielen. Kyse ei niinkään ole valinnasta kirjoittaa tiedettä joko englanniksi tai (vaihtelevista syistä) suomeksi, vaan (suo-

malaisten) pakosta joka tapauksessa ajatella kielellä, johon he ovat syntyneet, ja lisäksi kyetä kääntämään ajatuksiaan toiselle kielelle. Suurin osa suomalaisista tutkijoista ei voi olla käyttämättä suomea riippumatta siitä, millä kielellä hän tieteellisiä artikkeleja kirjoittaa tai miten hän niitä kääntää.

Vaikka Teivaista on vaikea syyttää liiallisesta varovaisuudesta – jo pelkästään sellaiset lukujen otsikot, kuin ”Siniristijihadismi Lippulaulussa”, ”Erillishakaristi” ja ”Valkoisen Suomen puolesta”, viittaavat vaikeisiin aiheisiin ja rohkeisiin ratkaisuihin – ei hän pue kirjansa sanomaa selkeiksi teeseiksi tai varsinaiseksi toimintasuositukseksi. Yhtäältä kirjan kokonaisuudessaan voi perustellusti tulkita puolustuspuheeksi suvaitsevaisuudelle, avoimuudelle ja kriittisyydelle, toisaalta siinä jätetään korostetun usein ottamatta kantaa. Teivainen toteaa muun muassa, että ”kommentit voivat tuntua erikoisilta”, että ”lienee silti järkevämpää puhua”, että ”totuuskomission perustaminen voi olla askel kohti rehellisempää keskustelua” ja että ”kirjoitamme ehkä jatkossakin siis suomeksi” – voi, lienee ja ehkä. Teivainen siis pyrkii selvästi välttämään saarnaamista, mikä lähtökohtaisesti hyvä asenne onkin. Kuitenkin aihevalinnat itsessään, kuten vaikkapa suomalainen rotuerottelu, ja kirjassa haastateltavien ihmisten kannat, kuten vaikkapa ”minullahan oli baarissa neekeristriipari” (en siis ole rasis-ti) tai ”pikemminkin nykyisen englannin kielen tuuttamisen voisi nimetä sortokaudeksi” (kuin venäjän opettamisen suurruhtinaskunnan kouluissa), pitävät huolen siitä, että voimakkaat kannat sinänsä eivät jää pilloon.

Entäpä mitkä kansalliset symbolit, instituutiot tai uskomukset jäävät kirjassa kokonaan käsittelemättä tai vähäiselle käsittelylle, mihin Teivainen voisi py-sähtyä seuraavilla maailmanpoliittisilla kävelyillä, jos tarvetta reitin varioimiseen ilmenee? Ranskalaisen ystäväni suosikki-ihmettelynaiheisiin suomalaisessa yhteiskunnassa kuuluu evankelisluterilaisen kirkon keskeinen rooli periaatteessa maallisissa seremonioissa, kuten valtiopäivien tai yliopiston lukuvuoden avajaisissa. Jumalanpalvelusten ekumeenisesta luonteesta antamani tarkennukset ja hänen omat huomionsa suomalaisten yleisestä kirkosta vieraantumisesta eivät ole saaneet häntä muuttamaan kantaansa: hänen mielestään Suomessa on mitä ilmeisimmin valtionuskonto ja -kirkko. Teivainen sivuaa kyllä virallisen uskonnon teemaa esimerkiksi, kun hän poh-tii monien suomalaisten taipumusta selittää koulujen Suvivirsi neutraaliksi tavaksi. Mutta valtiollis-uskon-

nollisia seremonioita, kirkollisveroa ja akateemisten juhlien jumalanpalveluksilla höystämistä voisi puida ihan erillisenä aiheenaan – vaikkapa Tuomiokirkon tai Helsingin yliopiston päärakennuksen portailla istuskellen.

Muista kansoista Teivaiselta saavat huomiota erityisesti venäläiset, saksalaiset ja saamelaiset. Oman lukunsa voisi rakentaa myös suomalaisille kiistatta historiallisesti merkittävien ruotsalaisten ja virolaisten ympärille. Suhteita voisi avata vaikkapa analysoimalla muualtakin maailmasta tuttuja isovelji-pikkuveli-asetelmia: ylemmyyden- ja alemmuudentunteita, ystävyyttä, avunantoa ja neuvomista, hylkäämisen pelkoa, kilpailua, (lempeää) piikittelyä, syyttelyä. Materiaalia olisi saatavissa paitsi diplomatian arkistoista, myös vaikkapa vitsien muodossa. Yksi sopivasti myös koloniaalista valtaa ja mielikuvitusta valottava vertailukohde olisi Yhdysvaltain ja Keski-Amerikan suhde (katso esimerkiksi Shapiro 1988). Samassa yhteydessä voisi miettiä kansojen keskinäisestä vihasta ja rakkaudesta laadittuja tarinoita yleisemminkin – ja ihmisten taipumusta nähdä omat tapansa positiivisemmassa valossa kuin muiden vastaavat. Siinä, missä me suomalaiset pidämme ruotsalaisvitsejä enimmäkseen hauskoina tai ainakin melko harmittomina, me olemme yllättävän valmiita hyväksymään serbien, muslimien ja kroaattien joskus toisistaan kertomat pilkalliset tarinat ja käyttämät halveksuvat sanankäänteet osoituksena Balkanin kansojen ikaikäisestä vihanpidosta ja sovittamattomasta kaunasta (Jugoslavian kansallisesta purkamisesta esimerkiksi Campbell 1998). Tarkastelulle luontevia maantieteellisiä paikkoja löytyy Etelä-Helsingistä runsaasti aina arvokkuutta henkivien suurlähetystöjen edustoista Tukholman- ja Tallinnan-laivojen turistikarjaa täynnä oleviin terminaaleihin.

Itämeren rannalla voisi lisäksi tarkastella suomalaisten läheiseksi mainitun luontosuhteen jännitteitä. Jutun alkuun voisi päästä vaikkapa Kolera-altaassa kelluvista roskista tai Katajanokan laiturissa seisovista jäänmurtaajista. Teemat olisi helppo kytkeä globaaliin ilmastonmuutokseen ja Suomen ympäristöpoliittisiin linjauksiin. Entäpä monet käsittelemättä jäävät, kansallisesti tärkeät kulttuurisavutukset? Esimerkiksi Seitsemän veljeksien symboliikkaa ja ihanteita voisi miettiä Aleksis Kiven patsaan juurella ja Kalevalan merkitystä ja hyödyntämistapoja Lönnrothin patsaan vieressä – tai yhdistää nämä pohdinnat Kansalliskirjaston tai Kansallisteatterin edustalle. Suomalaisen identiteetin kannalta molemmilla teok-

silla on keskeinen rooli, ja molemmat myös valottavat suhdettamme maailmaan ja muihin, toukolaisiin ja Pohjolan kansaan. Näiden teosten kansallinen merkitys ei toki ole tutkimuksen aiheena erityisen innovatiivinen, mutta maailmanpoliittisesta perspektiivistä niistä voisi löytyä vielä uutta ihmeteltävää. Suomen lasten satusedän, Sakari Topeliuksen patsas taas seisoo sopivasti Koulupuistosta – siellä voisi luontevasti keskustella niin Suomen Pisa-menestyksen syistä ja seurauksista, käynnistymässä olevasta koulutusviennistä, kuin lukutaidon pitkästä historiasta. Topeliuksella oli sanottavaa myös luonnon häikäilemättömään hyötykäyttöön, siis tulevien kansalliskävelyjen mahdollisesti erilliseen luontoteemaan.

Topeliusta järkyttäneet metsien ryöstöhakkuut voisi myös kytkeä takaisin Suomen metsäteollisuus-teemaan (Teivaisen kohteista UPM:n pääkonttori) tai vaikkapa saamelaisten (maankäyttö) oikeuksiin (Kiasman Grind-videoteos). Saamelaisia käsittelevässä osuudessa voisi avata tarkemmin kiistoja Tenon kalastussopimuksesta ja poronhoidon ympäristövaikutuksista – ja liittää ne esimerkiksi Ad Melkertin kommentteihin ”kaiken maailman indonesialaisten” vastuuttomuudesta ympäristöasioissa. Ärsytyskynnyksen ajoittaisen ylittymisen lisäksi hyvä merkki tietokirjassa on tekijän taito saada lukija huomaamaan uusia yhteyksiä, kaipaamaan vielä perusteellisempia selvityksiä ja jatkamaan keskustelua omilla kommentteillaan. Näilläkin mittareilla Teivainen selvästi onnistuu.

LÄHTEET

- Campbell, David. 1998. *National deconstruction: Violence, identity, and justice in Bosnia*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press.
- Manner, Maria ja Teivainen, Teivo. 2016. *Brasilia*. Helsinki: Siltala.
- Shapiro, Michael J. 1988. *The politics of representation: Writing practices in biography, photography, and policy analysis*. Madison and London: University of Wisconsin Press.
- Teivainen, Teivo. 2013. *Yritysvastuun umpikuja*. Kalevi Sorsa -säätiön julkaisuja 1/2013. Helsinki: Into Kustannus.
- Wiesner, Claudia, Taru Haapala ja Kari Palonen. 2017. *Debates, rhetoric and political action: Practices of textual interpretation and analysis*. Sarjassa: Rhetoric, Politics and Society. London: Palgrave Macmillan.

RIIKKA KUUSISTO